

Etisk handel

Tenke lokalt - handle globalt

Levelønn har lenge vært et viktig tema for Initiativ for etisk handel (IEH). Nå lanserer IEH i samarbeid med våre søsterorganisasjoner Dansk Initiativ for etisk handel (DIEH) og ETI i Storbritannia rapporten «Living Wages in Global Supply Chains: A New Agenda for Business».

Av **Unni Grevstad**
unni@etiskhandel.no

En lønn å leve av for de som produserer varene våre er et viktig mål. Likevel erfarer både IEH, DIEH og ETI at dette er en av de vanskeligste utfordringene i globale leverandørkjeder. Framgangen på dette området er langt mindre enn vi håpet.

De siste årene har nedgangstider og økt konkurranse presset allerede lave lønninger enda lenger ned. Samtidig øker presset på de internasjonale merkevarer om å sikre levelønn for arbeiderne i leverandørkjeden deres. Negative konsekvenser av for lave lønninger står i kø: Omdømmetap, dårligere kvalitet, arbeidskonflikter og uro og ikke minst; arbeidere som ikke er i stand til å leve av lønna.

Innsatsen fra enkelt-bedrifter for å rette opp skjevhetene har vist seg lite bærekraftig i det lange løp. Det blir stadig klarere at årsakene til lave lønninger er sammensatte og krever en strukturert og helhetlig tilnærming. Ingen enkelt-bedrift makter løftet alene. Dette betyr på ingen måte at selskapene kan toe sine hender - hver og en har eget ansvar for å ikke bidra til brudd på grunnleggende menneskerettigheter i sine leverandørkjeder.

Våre medlemmer kommer stadig tilbake til spørsmålet: Hva kan vi gjøre for å sikre en anstendig lønn og en bærekraftig leverandørkjede?

Med rapporten «Living Wages in Global Supply Chains: A New Agenda for Business», ønsker IEH å ta debatten om levelønn et steg videre. I stedet for å spørre om «hvordan beregner jeg levelønn?»

eller «hvordan får jeg mine leverandører til å betale arbeiderne sine en anstendig lønn?», er det på tide å løftet blikket.

For hvordan kan vi snakke meningsfullt om etisk handel når lønna for majoriteten av de som produserer varene våre er langt under levelønnsnivå? Er det så enkelt som at det i grunnen bare er å øke lønningene. Eller betale en tier mer for t-skjorta?

Det tar tid å forstå hvorfor levelønn fortsatt er så vanskelig å oppnå.

Men det finnes løsninger. Rapporten viser tydelig hvordan små og store bedrifter gjennom bransjesamarbeid, samarbeid med leverandører, fagforeninger og lokale myndigheter, kan bidra til realiseringen av rettferdige lønninger i sine leverandørkjeder. Rapporten utfordrer også bedriftene til å holde orden i eget hus og rydde opp i egne rekker, ikke minst ved å se på egen innkjøpspraksis og dens innvirkning på arbeidernes lønnsnivå.

Det handler om å forstå de grunnleggende årsakene for at bedriftene, og andre, gjennom samarbeid og felles innsats, deretter bruker sin samlede innflytelse for å endre noen sentrale viktige forutsetninger og praksis. Det ultimate målet er at det etableres institusjonaliserte lønnsnivå, på tvers av sektorer og regioner, som sikrer anstendige lønnsvilkår. Både lønns- og prisforhandlinger vil da måtte forholde seg til dette som et minimum. Hvor dette nivået skal ligge vil være et felles ansvar for både myndigheter, selskaper og fagforeninger å definere et «lønnsnivå» og ikke stoppe ved kalkylene. Rapporten viser nettopp hvor kompleks levelønnsproblematikken er.

Det finnes ingen fasitsvar, derfor er rapporten ikke en steg for steg guide til hvordan man kjøpt og enkelt løser problemet med lave lønninger i internasjonale leverandørkjeder, men heller en grundig og helhetlig analyse av problemene. Og med klare anbefalinger - basert på medlemmers erfaringer - om retningen ansvarlige selskaper bør gå for å oppnå varige forbedringer.

Mangel på anstendige lønninger i globale leverandørkjeder er en av de største utfordringene når det kommer til etisk handel. En lønn som dekker grunnleggende behov som mat, bolig, helse og skolegang er en menneskerettighet vi alle har krav på. Virkeligheten er en annen. Fremdeles lever millioner av arbeidere på eller like under fattigdomsgrensen. Gapet mellom de rikeste og resten øker raskt, langt raskere enn vi antok.

Lave lønninger kan også koste selskapene dyrt. Høy turnover, ufaglært arbeidskraft gir dårligere kvalitet på produktene, mangel på arbeidskraft, økt risiko for konflikter og omdømmetap er noen av konsekvensene.

Så hvorfor snakker vi ikke da om levelønn, anstendige lønninger og etisk handel? Hvorfor aksepterer vi at varer produseres av mennesker som tjener så lite at de ikke kan leve av lønna? Eller at store internasjonale selskaper føler at det er utenfor deres makt å endre dette? Hvorfor er det ikke så enkelt at det bare er å betale en anstendig og riktig pris for varene vi forbruker i vår del av verden?

Det er liten tvil om at internasjonale selskaper har et ansvar for å støtte opp under retten til en anstendig lønn. Uten støtte undergraves produsentlandenes

mulighet for økonomisk utvikling og fattigdommen øker.

Rapporten peker på at lønnsproblematikken må tas opp på sektornivå. Sammen står man sterkere og ved å adressere problemene samlet sender bransjen sterke signaler til både leverandører og myndigheter om at de ikke lenger aksepterer arbeidere på luse lønn. Hver bedrift må innrømme at de har et ansvar og at ansvaret kan realiseres gjennom effektivt samarbeid. Det er ikke akseptabelt å ikke gjøre noe.

Vi er stolte av å presentere det vi tror er en riktig vei mot levelønn for millioner av arbeidere. Fremfor alt håper vi rapporten vil inspirere og føre til konkret handling og samarbeid bransjene imellom.

Først når det er etablert er det realistisk at de som produserer varene våre får en lønn som er anstendig. En lønn hvor de kan forsørge seg og sin familie. En lønn de kan leve av. En grunnleggende menneskerettighet.

Nøkkelpunkter for levelønn:

- Koordinere og samarbeide. Introdusere levelønn ovenfor arbeidsgivere, fagforeninger NGO'er og nasjonale myndigheter
- Aktivt støtte kollektive forhandlinger og retten til dette.
- Gjennomgå og revidere kortsiktige innkjøpspraksis for å sikre langsiktige og bærekraftige endringer
- Sektor-bred tilnærming

Unni Grevstad er kommunikasjonsansvarlig i Initiativ for etisk handel (IEH). ◉

«Hvordan kan vi snakke meningsfullt om etisk handel når lønna for majoriteten av de som produserer varene våre er langt under levelønnsnivå?»